

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ"
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра археології, етнології та культурології**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан біологічного факультету

/Гасинець Я.С./

06 _____ 2023 року

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти
Галузь знань
Спеціальність
Освітня програма
Статус дисципліни
Мова навчання

перший (бакалаврський)
09 – Біологія
091- Біологія та біохімія
«Біологія»
Обов'язкова
українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія та культура України» для здобувачів вищої освіти галузі знань **09 Біологія** спеціальності **091 Біологія та біохімія** освітньої програми «**Біологія**».

Розробники: Данилець Ю.В., кандидат історичних наук, доцент.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри археології, етнології та культурології протокол № 11 від 9 червня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ доц. Керецман Н.П.

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин протокол № ____ від «____» _____ 2023_ р.

Голова науково-методичної комісії _____ Мишко С.А.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	I	I
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин	I	I
для денної форми навчання:	Лекції	
аудиторних – 2,5	24	8
самостійної роботи студента – 3,5	Практичні (семінарські)	
	20	2
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота	
	46	80

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: Основна навчальна і виховна мета дисципліни полягає у створенні умов для свідомої орієнтації молоді людини у сучасному світі, суспільстві, формування у неї відповідної активної соціальної та громадської позицій, підвищенні рівня духовної культури, культури спілкування і діяльності для сприяння їх соціалізації, активному включенню в соціально-політичне та економічне життя суспільства, підготовці до майбутньої професійної діяльності.

Завдання:

– формування історичних знань, розвиток історичного мислення, яке передбачає загальне розуміння історичного процесу в його різноманітності й суперечності, застосування історичних знань і набутих умінь;

– виховання у студентів особистісних рис громадянина України, загальнолюдських духовних ціннісних орієнтацій, сприйняття ідей гуманізму та демократизму, патріотизму та взаєморозуміння між народами на основі усвідомлення досвіду історії.

– підготовка до свідомої активної участі в суспільному житті Української держави, усвідомлення її ролі та місця в Європі і світі формування співвідповідальності за долю

України, Європи та світу.

Показати роль і місце даної навчальної дисципліни у формуванні майбутнього фахівця за відповідним напрямком підготовки, її значення у формуванні цілісної системи знань фахівця. Висвітлити знання і вміння студентів по закінченню вивчення дисципліни показати кроки наближення освіти щодо вимог Болонського процесу. Охарактеризувати структуру нормативної дисципліни.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: основні періоди історії та культури України; особливості кожного з історичних періодів, їхні спільні та відмінні риси, а також значення з точки зору українського державо- та націотворення.

вміти: аналізувати історію та культуру України як історію окремого народу та його держави, так і в контексті загальноєвропейської та світової історії; здійснювати періодизацію української історії та компаративний аналіз різних епох; екстраполювати окремі історичні події на сучасний історико-політичний процес; прогнозувати можливі варіанти майбутнього суспільно-політичного розвитку України.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ЗК-01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 1 Ділова українська мова

ОК 3 Іноземна мова

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Біологія**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Володіти прийомами самоосвіти і самовдосконалення. Уміти проектувати траєкторію професійного росту й особистого розвитку, застосовуючи набуті знання.	ПР-07
Реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства.	ПР-23

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія та культура України»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Студент отримає знання та вміння володіння прийомами самоосвіти і самовдосконалення. Буде вміти проектувати траєкторію професійного росту й особистого розвитку, застосовуючи набуті знання на практиці.	ПР-07
Визначати, формулювати та аргументувати власну громадянську та професійну позицію щодо актуальних вітчизняних суспільно-історичних та культурних проблем.	ПР-23

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання студентів за усі види аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямовані на опанування навчального навантаження з освітньої програми: поточні контроль та оцінювання, поетапний, модульний, підсумковий контроль; іспит, презентації, проміжне та підсумкове оцінювання знань відбувається на засадах студентоорієнтованого особистісного підходу з використанням сучасних методик та практик.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступи на семінарських заняттях, виконання практичних завдань тощо. Контроль самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки виконаних завдань на практичних заняттях, захисту реферату, презентації.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота. Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	кількість	Максимальна к-ть балів (сумарна)	кількість	Максимальна к-ть балів (сумарна)
Практичні (семінарські заняття)	5	50	5	50
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- активність та результативність роботи на практичних заняттях;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання індивідуальної роботи.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Виконання модульної контрольної роботи передбачає письмові відповіді на дві питання. За кожну правильну відповідь виставляється 25 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6. 1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Давній та середньовічний період

ТЕМА 1. Вступ. Давня історія України.

Історія як наука. Предмет і завдання курсу Історії України та культури, його місце в системі вузівського навчання. Місце історії України в європейській і світовій історії. Періодизації історії та культури України. Концепції історії України в українській

історіографії. Характеристика вітчизняної та зарубіжної історіографії історії та культури України. Характеристика основних джерел, літератури з історії та культури України і методи роботи над ними під час вивчення курсу. Культурогенез на українських землях. Виникнення родового ладу. Матріархат. Виникнення скотарства і землеробства. Трипільська культура. Бронзовий вік. Патріархально-родові відносини, Місце скотарсько-степових племен у формуванні матеріальної і духовної культури на українських землях. Анти. Розселення стародавніх східних слов'ян. Розвиток землеробства, скотарства, ремесла, торгівлі, розпад первіснообщинного ладу у слов'ян. Формування українського етносу.

ТЕМА 2. Середньовічна Україна.

Східнослов'янські племена - предки українців - напередодні утворення держави. Розселення. Формування апарату влади. Державотворчі процеси в Середньому Подніпров'ї. Духовне життя. Утвердження династії Рюриковичів. Сучасні теорії формування феодальної держави Україна-Русь. Соціально-економічний і політичний лад Історичне значення прийняття християнства. Руська правда. Зовнішня політика Київської Русі. Боротьба з кочовиками. Надбання духовної культури. Мова. Освіта і писемність. Література, літописання. Зодчество. Фрески і мозаїка. Художні ремесла. Музика. Перші згадки етнопоніму - Україна. Походження національної символіки. Причини роздробленості Русі. Феодальні усобиці. Князівства Середнього Подніпров'я: Київське, Чернігово-Сіверське і Переяславське. Їх політичний лад і культура. Економічне і політичне зміцнення Галицького, Волинського князівств. Утворення Галицько-Волинської держави. Внутрішня і зовнішня політика Романа Мстиславовича і Данила Галицького Руське королівство та його внесок в оборону європейської цивілізації. Мистецтво. Літописання. Історичне значення середньовічних українських державних утворень.

ТЕМА 3. Історичні та культурні реалії в Україні у II пол. XIV – I пол. XVII ст.

Причини ослаблення українських князівств. Литовсько-Руське князівство – феодальна, політична литовсько-українсько-білоруська держава з елементом федеративного устрою і певною автономією українських та білоруських земель. Становище руської мови і православної релігії. Кревська унія (1385 р.), посилення влади литовських феодалів. Зміни геополітичної ситуації на переломі 14-15 ст. і проблема державності України: утворення Кримського ханства, посилення турецько-татарської агресії, захоплення Чернігово-Сіверщини Московською державою. Остаточна ліквідація залишків української державності. Загарбання Польщею Західного Поділля. Боротьба проти литовських і польських феодалів. Люблінська Унія 1569 року. Формування і вихід на історичну арену українського козацтва. Перші провідники козацтва. Заснування Запорізької Січі. Зростання чисельності та авторитету козацтва і перетворення його у провідну верству українського населення. Культура українського Ренесансу. Українське Передвідродження та його представники: Ю.Дрогобич, Павло Русин, Ст.Оріховський та ін. Провідні центри ренесансної культури України: діяльність Львівського Ставропігійського братства, заснування шкіл, поширення книгодрукування, Іван Федорів. Літературно-видавнича діяльність Острозького культурно-освітнього центру, Передумови та наслідки Берестейської унії /1596/. Відродження освітнього та духовного життя в Києві,

заснування Київського Богоявленського братства та школи /1615/, друкарні Києво-Печерської лаври /1617/, Києво-Могилянської колегії /1632/. Значення реформаторської діяльності митрополита Петра Могили у церковній та освітній сферах.

Українське ренесансне мистецтво: специфіка впровадження нових ренесансних форм у кожному з окремих видів мистецтв, поєднання західноєвропейських впливів з національними традиціями; -найвидатніші досягнення в оборонній, культовій та житловій архітектурі; розвиток орнаментальної пластики, скульптурного різьблення, епітафійного портрету; розквіт образотворчого мистецтва: іконопис, портретний та історичний жанри, гравюра, мистецтво друкованої книги. Значення творчих здобутків українських ренесансних митців, їх внесок у загальноєвропейську культурну спадщину.

ТЕМА 4. Козацько-Гетьманська доба.

Посилення кріпосницького гніту в 1639-1648 рр. Антифеодальний і національно-визвольний характер війни. Рушійні сили: козацтво, селянство, міщанство, козацька старшина і українська православна шляхта. Національно-визвольна війна 1648-1656 рр. Початок війни, перші перемоги. Розгром польсько-шляхетних військ в урочищі Жовті Води. Перемога під Корсунем, під Пилявцями. Облога Львова і Замостя. Зборівський договір. Відродження української держави. Територія української держави. Її полково-сотенний устрій, організація центральної та місцевої влади. Військова кампанія 1649-1656 рр. Зовнішньополітична діяльність козацько-гетьманської держави. Зборівський мир 1649 р. Білоцерківський мир (1651 р.) Переяславська Рада 1654 р. Українсько-московський договір 1654 р. Політичне становище в Україні після смерті Б.Хмельницького. І.Виговський. Гадяцький трактат. Боротьба з Москвою. Битва під Конотопом. Ю.Хмельницький. Переяславська угода 1659 р. Руїна козацько-гетьманської держави. Боротьба за владу в Україні у 60-70 рр. XVII ст. Договори з Москвою, їх суть. Андрусівський мир 1667 р. Закріплення поділу України. П.Дорошенко і союз з Туреччиною. І.Самойлович. «Вічний мир» 1686 р. Особливості адміністративно-територіального та військового устрою Гетьманщини в складі Московської держави. Соціальне становище українського суспільства в XVII-XVIII ст. Політичне становище Правобережної України та західноукраїнських земель у II пол. XVII-XVIII ст.. Посилення польсько-шляхетського гноблення у Східній Галичині. Правобережні козацькі полки. Відновлення після Прутського договору 1711 р. влади шляхетської Польщі на Правобережжі і ліквідація козацького устрою. Антифеодальні виступи селян і козаків XVIII ст. Визвольне повстання 1702-1704 рр. на Правобережній Україні. С.Палій. Початок гайдамацького руху. Його характер та рушійні сили. Виступи 1734 і 1750 рр. Коліївщина 1768 р. М.Залізняк. І.Гонта. Посилення руху опришків в західноукраїнських землях. О.Довбуш. Культура Козацької доби. Формування української національної культури. Політична культура і політико-правова свідомість. Козацька демократія і право. Внесок у розвиток української культури гетьманів Петра Сагайдачного, Богдана Хмельницького, Івана Мазепи. Розвиток освіти і науки. Становлення вищої школи в Україні. Діяльність Києво-Могилянської академії. Українська наукова еліта. Книгодрукування і книгорозповсюдження. Стель бароко в архітектурі та малярстві. Сакральне, світське та фортифікаційне будівництво доби бароко. Портрети та портретні ікони. Українська гравюра XVII-XVIII ст. Література. Музика. Театр. Традиційно-побутова культура.

Західноукраїнське (єзуїтське) бароко: специфіка розвитку української культури в Речі Посполитій. Становище української освіти і культури. Львівський університет. Розвиток архітектури і мистецтва.

Модуль 2. Новий та новітній період

ТЕМА 5. Національно-культурне відродження в Україні наприкінці XVIII-XIX ст.

Ідея української державності в суспільно-політичному та культурному житті України к. 18- початок 19 ст. Соціально-політичне, економічне становище українських земель. в Російській та Австрійських імперіях. Участь українців у наполеонівських війнах 1812-1815 рр. Розвиток капіталістичних відносин і криза феодальної системи господарювання. Причини та періодизація другого національно-культурного. Відродження в Україні; особливості розвитку культури України в умовах перебування її у складі Російської імперії. Діяльність Харківського університету /1805/, розвиток етнографії, мовознавства, видавнича діяльність. Український романтизм, його вплив на процеси національно-культурного відродження в Україні першої половини XIX ст.; Заснування Київського університету /1834/; діяльність Кирило-Мефодіївського товариства, його провідні діячі: М.Костомаров, П.Куліш, Т.Шевченко, М.Гулак та ін. «Закон Божий. Книга буття українського народу». Т.Г.Шевченко основоположник методу критичного реалізму в українській літературі та образотворчому мистецтві, його роль у розвитку української культури. Вихід у світ часопису «Основа». Розвиток культурно-національного руху на Наддніпрянській Україні. «Хлопомани». В.Антонович. Громадівський рух в Україні., їх видавнича діяльність в 60-70-х рр. XIX ст. Творчий внесок у розвиток національної культури В.Антоновича, М.Драгоманова, П.Чубинського, П.Житецького та ін.; Становлення української класичної культури: національного професійного театру та музики, творчість видатних драматургів та акторів: І.Карпенка-Карого, М.Кропивницького, М.Садовського, М.Заньковецької, композиторів С.Гулака-Артемівського, М.Лисенка, М.Вербицького та ін. Становлення Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії. Відродження національно-культурного руху в Галичині в 20-40-х роках XIX ст. - Руська Трійця, альманах - Русалка Дністровая; Вплив революції «Весна народів» на активізацію культурного життя в Західній Україні, утворення Головної Руської Ради та її вимоги національно-культурної автономії, «Галицько-Руська Матиця», з'їзд діячів української культури «Собор руських вчених». Пожвавлення культурних зв'язків між Галичиною та Наддніпрянською Україною: діяльність товариства - Просвіта /1868/, Товариства ім. Т.Г. Шевченка /1873/, розвиток науки, літератури, мистецтва. Вплив європейської культури на літературу, архітектуру та образотворче мистецтво.

ТЕМА 6. Україна на початку XX ст.

Особливості соціально-політичного становища українських земель на початок XX ст. Українське питання напередодні Першої світової війни. Причини, характер і особливості Лютневої буржуазно-демократичної революції в Російській імперії та її вплив на Україну. Утворення Центральної Ради, її внутрішня та зовнішня політика. Боротьба з Тимчасовим буржуазним урядом. Проголошення УНР. Боротьба з більшовиками Москви.

Чотири Універсали Центральної Ради. Діяльність М.С.Грушевського та В.К.Винниченка. Причини невдач Центральної Ради. Державний переворот і становлення гетьманського режиму в Україні. Внутрішня і зовнішня політика П.Скоропадського. Причини краху Гетьманату. Утворення Директорії. Внутрішня і зовнішня політика УНР на чолі з В.Винниченком та С.Петлюрою. Боротьба проти більшовицького режиму в Україні. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Внутрішня і зовнішня політика урядів К.Левицького та С. Голубовича. Взаємовідносини між політичними лідерами УНР та ЗУНР. Акт Злуки 22 січня 1919 року. Причини краху союзу між УНР та ЗУНР. Директорія та її діяльність по збереженню української державності. Варшавський мирний договір (04.1919 р.). Україна в зовнішній політиці європейських країн після 1 Світової війни. Паризький мирний договір 1918-1919 рр. «Чотирнадцять пунктів Вільсона». Ризький мир (03.1921 р.). Український модернізм. Становлення українського модерну та його особливості. Літературний модерн. «Молода муза», «Українська хата». Від М.Вороного до О.Олеся. Модерний український театр. Кіно. Модерн в українському малярстві та архітектурі. Українська академія мистецтв. Творчість, Г.Нарбута, М.Бойчука, Ю.Жука, Ф. і В.Кричевських. Пошуки національного стилю в малярстві та архітектурі. Мистецькі погляди М. Бойчука та його школа. Освіта та наука в роки національної революції 1917 – 1921- х.

ТЕМА 7. Україна в добу радянського тоталітаризму.

Українські землі в міжвоєнний період (1919-1939 рр.). Становлення більшовицької влади на українських землях. Проголошення УСРР. Державне і господарське будівництво України в умовах громадянської війни. Прийняття Конституції УСРР (березень 1919 р.). Політика «військового комунізму» в Україні. Голод 1921-1922 рр. «Нова економічна політика» більшовиків в Україні. Проблеми національно-державного будівництва. Утворення СРСР і доля України в багатонаціональній радянській інтеграції. Україна у більшовицьких планах побудови «соціалістичного суспільства». Сталінський план індустріалізації, колективізації, культурної революції. Командно-адміністративний метод господарювання. Масові репресії 30-х років. Колективізація та адміністративно-командні методи колективізації сільського господарства в Україні. Розкуркулення. Депортація селян України. Голод 1932-1933 рр. Трагічні наслідки голодомору на Україні. Суспільно-політичні та історичні передумови формування культури України 20-30-рр. ХХ ст., успіхи та прорахунки українізації. Сталінський «соцреалізм» і наступ на українську культуру. Русифікація значної частини України, падіння престижу української мови та культури. Особливості розвитку культури України кінця 30-х р.: започаткування дослідження фундаментальних наук (фізики, математики); відсутність свободи творчості в літературі та мистецтві. Соцреалізм в українському мистецтві. Репресії проти української інтелігенції. Представники – «розстріляного відродження» та їх роль у формуванні національної свідомості українців. Соціально-економічне та національно-політичне становище Західної України під владою Польщі, Румунії та Чехословаччини в 20-30 рр. Діяльність національно-патріотичних організацій Західної України. «Інтегральний націоналізм» Д.Донцова. Створення УВО під керівництвом Є.Коновальця. Діяльність ОУН. Відкриття у Празі Українського Вільного Університету. Молодіжні організації «Сокіл», «Плуг», «Пласт». Діяльність греко-католицької церкви на чолі з митрополитом А.Шептицьким.

Україна в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.) Пакт від 23 серпня 1939 р. між СРСР і Німеччиною. Розчленування Західної України між Німеччиною, СРСР і Угорщиною. Соціально-економічні перетворення на західноукраїнських землях. Напад Німеччини на Польщу – початок II-ї світової війни. Анексія Радянським Союзом Західної України. Напад Німеччини на СРСР. Причини та характер війни. Окупація України. Нацистський терор проти мирного населення. Боротьба українського народу проти нацистських і радянських окупантів. Формування загонів УПА. Боротьба на два фронти. Стратегія і тактика ОУН. Платформа Української головної визвольної Ради (УГВР). Корінний перелом у ході війни. Визволення української землі від нацистських загарбників. Внесок українського народу у боротьбу проти нацизму і завершення Другої світової війни. Україна в 40-80-х роках ХХ ст. Суспільно-політичні зміни в УРСР після воєнного періоду. Особливості відбудови народного господарства УРСР. Причини голоду 1946-1947 рр. Труднощі і здобутки відбудови промисловості України. Трудовий героїзм українського народу. Складність суспільно-політичних процесів на західноукраїнських землях. Операція «Вісла», Львівський церковний собор 1946 р. Наступ реакції на ідеологічному фронті. «Жданівщина». Початок лібералізації суспільного життя в Україні в середині 50-60-х рр. ХХ ст. Культурне життя в повоєнний період. Хрущовська «відлига» (1953-1964). Пробудження національно-духовного життя в Україні. Шістдесятники: поети В. Симоненко, Л. Костенко, І. Драч, М. Вінграновський, В. Стус, художники А. Горська, О. Заливаха, журналіст В. Чорновіл, історик В. Мороз, мистецтвознавець Б. Горинь, психолог М. Горинь та ін. Духовний опір тоталітаризму та пригніченню національної культури. Розправа з шістдесятництвом. Новітня русифікація 60-80-х ХХ ст. Теорія злиття націй та її втілення в СРСР. Освіта, література, театр, кінематограф, ЗМІ за умов русифікації української культури. Згорання демократичних процесів. Розгортання правозахисного руху в Україні. Антиукраїнська діяльність командно-адміністративної системи радянської влади. Фальсифікація історичного минулого України. Загальнополітична, економічна і духовна криза в радянському суспільстві. Курс на перебудову.

ТЕМА 8. Україна у 90-і рр. ХХ ст. – на поч. ХХІ ст.

Перші прояви демократизації суспільного життя в Україні у другій половині 80-х рр. ХХ ст. Труднощі перебудовчих процесів в економічному і політичному житті України. Утворення «Народного руху України за перебудову». Формування нових політичних партій. Відродження національно-церковного життя. Рух за відродження національної символіки України. Зростання контактів з діаспорою. Прийняття «Закону про мови в УРСР». Прийняття Декларації про державний суверенітет України. Криза економічного, національного і політичного життя в СРСР. Державний переворот ГКНС 19-20 серпня 1991 року. Прийняття Акту про державну незалежність України. Всеукраїнський референдум 01.12.1991 року. Обрання Президентом України Л.М.Кравчука. Україна в умовах незалежності. Розбудова держави, суспільно-політична та економічна ситуація у перехідний період. Прийняття Конституції України 28.06.1996 року. Основні права, свободи та обов'язки громадян. Зовнішньополітична доктрина України 1993 р. Відкритість, миролюбність, позаблоковий статус, відмова від ядерної зброї. Будапештський меморандум 1994 р. Україна і ООН. Україна і НАТО. Українсько-

російські відносини та їх суперечності, Договір про дружбу та співробітництво між Україною та РФ /1997 р./ та його ратифікація. Процес інтеграції України в європейський політичний, правовий, військовий та економічний простір. ОБСЄ (1992 р.), Рада Європи (1995 р.), Центральноевропейська ініціатива (1996 р.), Рада євроатлантичного партнерства (1997 р.), Європейське енергетичне співтовариство (2006 р.), Світова організація торгівлі (2008 р.) та ін. Початки формування громадянського суспільства в Україні; президентська виборча кампанія 2004 р.; поглиблення політичної кризи та її вирішення у 2004- 2005 рр. успіхи та прорахунки «помаранчевої революції». Президентська кампанія 2010 р. Основні напрямки внутрішньої та зовнішньополітичної діяльності України 2010 – 2013 рр. Українська держава – східний чи західноєвропейський варіант розвитку. Політична криза 2013 р. «Революція гідності». 2014 р. Агресія РФ на українські землі. Підписання угоди про асоціацію між Україною і ЄС. Відродження та перспективи розвитку української культури в умовах державної незалежності. Демократизація та національно-культурне життя у суверенній українській державі. Відновлення та створення нових культурно-освітніх товариств («Просвіти», Наукового товариства ім. Т. Шевченка, Товариства української мови Т. Шевченка та ін.), їх значення у культурному житті українців. Зростання самосвідомості, духовності народу. Відродження історичної пам'яті, повернення забутих імен діячів культури і мистецтва. Проблеми і перспективи розвитку освіти, науки і мистецтва у 90-х роках 20 ст. Театр і українське кіномистецтво: позитивні та негативні фактори розвитку. Створення нової концепції національної освіти. Реформування шкільництва. «Болонська система» реформування вищої освіти та українські реалії. Становище та перспективи розвитку української науки. Постмодернізм в українській літературі і мистецтві. Європейський вибір української культури.

6.2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання очна					
	Усього	У тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна	
Модуль 1. Давній та середньовічний період						
ТЕМА 1. Вступ. Давня історія України.	9	2	2			5
ТЕМА 2. Середньовічна Україна.	14	4	4			6
ТЕМА 3. Історичні та культурні реалії в Україні у II пол. XIV – I	9	2	2			5

пол. XVII ст.						
ТЕМА 4. Козацько-Гетьманська доба.	14	4	4			6
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	46	12	12			22
Модуль 2. Новий та новітній період						
ТЕМА 5. Національно-культурне відродження в Україні наприкінці XVIII-XIX ст.	10	2	2			6
ТЕМА 6. Україна на початку XX ст.	10	2	2			6
ТЕМА 7. Україна в добу радянського тоталітаризму.	12	4	2			6
ТЕМА 8. Україна у 90-і рр. XX ст. – на поч. XXI ст.	10	2	2			6
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	44	14	8			24
Разом за семестр	90	24	20			46

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання заочна					
	Усього	У тому числі				
		лекції	практичні (семінари)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна
Модуль 1. Давній та середньовічний період						
ТЕМА 1. Вступ. Давня історія України.	12	2				10
ТЕМА 2. Середньовічна Україна.						10

ТЕМА 3. Історичні та культурні реалії в Україні у II пол. XIV – I пол. XVII ст.	12	2				10
ТЕМА 4. Козацько-Гетьманська доба.						10
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	44	4				40
Модуль 2. Новий та новітній період						
ТЕМА 5. Національно-культурне відродження в Україні наприкінці XVIII-XIX ст.	12		2			10
ТЕМА 6. Україна на початку XX ст.	12	2				10
ТЕМА 7. Україна в добу радянського тоталітаризму.	12	2				10
ТЕМА 8. Україна у 90-і рр. XX ст. – на поч. XXI ст.	10					10
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	46	4	2			40
Разом за семестр	90	8	2			80

6.3. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	ТЕМА 1. Вступ. Давня історія України.	2	
2	ТЕМА 2. Середньовічна Україна.	4	
3	ТЕМА 3. Історичні та культурні реалії в Україні у II пол. XIV – I пол. XVII ст.	2	
4	ТЕМА 4. Козацько-Гетьманська доба.	4	
5	ТЕМА 5. Національно-культурне відродження в	2	2

	Україні наприкінці XVIII-XIX ст.		
6	ТЕМА 6. Україна на початку XX ст.	2	
7	ТЕМА 7. Україна в добу радянського тоталітаризму.	2	
8	ТЕМА 8. Україна у 90-і рр. XX ст. – на поч. XXI ст.	2	
Разом		20	2

6.4. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/ п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
	ТЕМА 1. Вступ. Давня історія України.	5	10
	ТЕМА 2. Середньовічна Україна.	6	10
	ТЕМА 3. Історичні та культурні реалії в Україні у II пол. XIV – I пол. XVII ст.	5	10
	ТЕМА 4. Козацько-Гетьманська доба.	6	10
	ТЕМА 5. Національно-культурне відродження в Україні наприкінці XVIII-XIX ст.	6	10
	ТЕМА 6. Україна на початку XX ст.	6	10
	ТЕМА 7. Україна в добу радянського тоталітаризму.	6	10
	ТЕМА 8. Україна у 90-і рр. XX ст. – на поч. XXI ст.	6	10
Разом		46	80

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Ноутбук, проектор.

Програмне забезпечення: Microsoft PowerPoint, Microsoft Word.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

- Аркас М. Історія України-Русі. – К., 1990.
- Брайчевський М. Вступ до історичної науки. Навчальний посібник. – К., 1995.
- Грицак Я. Нариси Історії України: Формування модерної української нації XIX—XX ст.». - К.: Генеза, 1996. - 360 с.
- Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К., 1992.
- Історія України. Навч. посіб./ В.Литвин, В.Мордвінцев, А.Слюсаренко –К.:Знання-Прес, 2002.
- Історія України/Під редакцією Ю.Зайцева. – Львів, 1996.
- Історія України: нове бачення. – К., 1995-1996.- Т.1-2.
- Історія української культури. У п'яти томах. Т.1- 4. К.: Наукова думка, 2012.
- Історія української культури: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О.Ю. Павлова [та ін.]. К.: Центр учбової літератури, 2013. – 343 с.
- Історія української культури: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.Я. Хома [та ін.]. Видавництво Львівської політехніки, 2012.
- Історія української культури: Побут, письменство, мистецтво, театр, музика / [за заг. ред. І.Крип'якевича]. – К.: Либідь, 1994. – 651 с.
- Історія української та зарубіжної культури/ [ред.-укл. С.М. Клапчук, В.Ф. Остафійчук]. – К., 2007.
- Калакура Я.С., Рафальський О.О., М.Ф. Юрій. Українська культура: цивілізаційний вимір. / Я.С. Калакура, О.О. Рафальський, М.Ф. Юрій. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.
- Кремень В., Ткаченко В. Україна: ідентичність в добу глобалізації, - :Знання, 2013.
- Кульчицький С. Український Голодомор в контексті політики Кремля початку 1930–х рр. / НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2014. – 208 с.
- Кульчицький С., Якубова Л. Триста років самотності: український Донбас у пошуках = смислів і Батьківщини. – К.: ТОВ «Видавництво "Кліо"», 2016. – 720 с.
- Лазарович М.В. Історія України: Навчальний посібник. – К. – 2008. – 683с.
- Новий довідник: Історія України / Упор. С. Крупчан, Т. Крупчан та ін. – К., 2012. – 738 с.
- Офіцинський Р. Політичний розвиток незалежної України (1991–2004) в аспекті європейської ідентичності (на матеріалах періодики Заходу). – Київ: Інститут історії України Національної академії наук України – Ужгород: Гражда, 2005. – 468 с.
- Офіцинський Р. Політичний розвиток Закарпаття у складі Угорщини (1939 — 1944) / Передм. В. Задорожного. – Київ: Ін-т історії України НАН України, 1997. – 244 с.
- Пасічник М.С., Пасічник С.М., Васишин О.М. Історія України та її державності (Конспект лекцій) / М.С. Пасічник, С.М. Пасічник, О.М. Васишин. – Львів: Українська академія друкарства, 2011. – 760 с.
- Політична влада і опозиція в Україні: порівняльний аналіз із зарубіжними країнами [Монографія] За заг.ред. Ф.М. Рудича. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. – 2016. – 488 с.
- Політичні ідентичності в сучасній Україні / За ред. М.С. Кармазіної. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. – 288 с.
- Полонська-Василенко Н. Історія України.: В 2 т.- К., 1992.
- Субтельний О. Україна: Історія. – К., 1991.
- Україна: ХХ століття: У 2-х книгах / В.Литвин, В.Смолій, М. Шпаковський. – К: Альтернатива, 2002.
- Хрестоматія з історії держави і права України: Навчальний посібник. / за ред. В.А.Гончаренка. – К., 2003. – 796 с.

- Яковенко Наталя. Нарис історії середньвічної та ранньомодерної України. – К., 2006.
Допоміжна
- Великий українець: Матеріали з життя та діяльності М.Грушевського.- К., 1992.
- Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів.-
Голод в Україні 1946-1947: Документи і матеріали.- К.- Нью-Йорк, 1996.
- Історія Львова в документах і матеріалах. – К., 1986.
К., 1990.
- Кирило-Мефодіївське товариство: У 3-х т. – К., - 1990
- Колективізація і голод на Україні (1929-1933): Зб. Док. і матеріалів. – К., 1993
- Конституція України. – К., 1997
- Літопис гадяцького полковника Григорія Граб'янки. – К., 1992
- Літопис Руський – К., 1989
- Літопис УПА. Т.1. – К. – Торонто, 1995
- Національні відносини в Україні у ХХ ст. Збірн. док. і матеріалів. – Кн.1,2. – К., 1994.
- Національні процеси в Україні: Історія і сучасність. Док. і матеріали: У 2-х частинах. – К., 1997.
- Репресивно-каральна система в Україні 1917-1953: У 2-х кн. – К., 1994.
- Хрестоматія з історії України. – К., 1993
- Центральна Рада в документах і матеріалах. – Т.1-2. – К., 1997.
- ЧК-ГПУ-НКВД в Україні: особи, факти, документи. – К., 1996.
- Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1997.

Інформаційні ресурси

- <http://litopys.org.ua/>
- <http://www.nbu.gov.ua/books/2009/09vojiuk.pdf>
- http://6201.org.ua/files/1/ukr_ta_zar_kulultura.zip
- <http://nkckhust.dyndns.org/elibrary/library/books/40436/maket.pdf>
- Наталья Бондаренко Славянский этногенез и становление украинского народа (историографический анализ) – К.: Феникс., 2007 Електрон. ресурс:
http://www.bookshop.ua:8080/Slavyanskiy_etnogenez.pdf
- Кравченко А.И., Культурология. – М., 2003. Електрон. ресурс:
<http://yanko.lib.ru/books/cultur/kravchenko-culturology-a.htm>
- «Ізборник» – Історія України ІХ-ХVІІІ ст. Першоджерела та інтерпретації
<http://litopys.org.ua/>
- Історія української культури. – Тома 1-5. – Київ, 2001. – <http://litopys.org.ua/>
- Ігор Шевченко. Україна між Сходом і Заходом. Історія української культури. 9. Нариси з історії культури до початку ХVІІІ століття / Під редакцією Андрія Ясіновського. – Львів., 2001. Електроний ресурс: <http://litopys.org.ua/>
- Міфологізація етногенезу українців. Віталій Отрощенко, д.іст.н., проф. НаУКМА.
[Електроний ресурс: <http://www.lrc.org.ua/projects/etnogenez-ua6.html>]
- Леонід Залізняк. Від склавинів до української нації.
<http://militaryhistory.narod.ru/perspektyva.html>
- Корнієнко Неллі. Лесь Курбас и духовные основы украинского авангарда/ //Зеркало недели. Человек. Культура. – № 4 (633) 3 - 9 февраля 2007.Електроний ресурс:
[<http://www.zn.ua/3000/3680/55723/>]
- Михайло Грушевський. Історія української літератури.
Том 1- 6. Ел. ресурс: <http://izbornyk.org.ua/hrushukr/hrush1.htm>
- Олександр Оглоблин. Гетьман Мазепа та його доба.
Друге доповнене видання Нью-Йорк • Київ • Львів • Париж • Торонто
2001 Розділ ІV. Гетьман Мазепа і духове життя України

Ел. ресурс: <http://izbornyk.org.ua/coss3/ohl.htm>
 Ігор Гирич (Київ)
 Між російським і українським берегами. <http://izbornyk.org.ua>
 В.Вернадський і національне питання (у світлі щоденника 1917-1921 р.) Ел. ресурс:
<http://izbornyk.org.ua/rizne/gyrych.htm>
 Валерій Степанков (Кам'янець-Подільський). Формування української державницької ідеї
 1648-1649 років. – [Mappa mundi, 1996. – С. 464-478, 735-756.]
<http://izbornyk.org.ua/rizne/stepkov.htm>
 Назва території і народу. З енциклопедії українознавства – I (Мюнхен – Нью-Йорк, 1949. –
 Т.1. – С.12-16.) http://litopys.org.ua/rizne/nazva_eu.htm
 Ірина Жиленко. До історії використання топоніму "Русь", "Россія" в українській
 історіографії до XVIII ст. та, зокрема, автором "Синописа" Ел. ресурс:
<http://litopys.org.ua/synopsis/syn05.htm>
 П.П. Толочко. Несповідимі путі України. Вибрані науково-популярні та публіцистичні
 праці за 1998—2003 рр. Київ.: Видавництво «АртЕк» 2004.
<http://www.ukrstor.com/ukrstor/tolocko-puti-x.html>
 Русь, Мала Русь и Украина Електроній ресурс: [http://ukrstor.com/ukrstor/rus_ucr.html]
 Наталя Яковенко. Нарис історії середньвічної та ранньомодерної України. – К., 2006. Ел.
 ресурс: <http://history.franko.lviv.ua/>
 Ярослав Грицак. Формування модерної української нації XIX-XX ст.
http://history.franko.lviv.ua/gryc_content.htm
 Хижняк З.І., Маньківський. Історія Києво-Могилянської академії. – К.,
 2003. Ел. ресурс: <http://mnib.malorus.org/kniga/465/>
 Павленко С.О. Иван Мазепа як будівничий української культури. – К., 2005. Ел. ресурс:
<http://foltranslit.appspot.com/files/pavlenko1.pdf>
 Андрій Окара. Українська та великоруська культури у XVII столітті: культурний вплив чи
 культурний конфлікт? Дивись на сайті: «Українська історична бібліотека»:
<http://www.ukrhistory.narod.ru/>
 Мовний код культури (Я. Д. Ісаєвич) Виникнення і розвиток української мови.
 Багатомовність середньвічної культури. Мова друкованих видань.
<http://litopys.org.ua/istkult2/ikult211.htm>

Перелік питань, що виносяться на залік

Предмет, завдання, періодизація і джерела курсу «Історія та культура України».

Первісна доба в Україні.

Трипільська цивілізація.

Анти. Розселення і господарство давніх східних слов'ян.

Зовнішня політика Київської Русі.

Духовна культура Київської Русі.

Феодална роздробленість Київської Русі.

Галицько-Волинська держава.

Внутрішня і зовнішня політика Данила Галицького.

Культура Галицько-Волинської держави.

Литовсько-Руське князівство. Кревська унія.

Утворення Кримського ханства.

Люблінська унія: передумови і наслідки.

Формування українського козацтва. Запорізька Січ.

Культура українського Ренесансу.

Передумови і наслідки Берестейської унії.

Причини, початок і характер національної революції середини XVII ст.

Руїна козацької держави.
Політичне становище Правобережної України і західноукраїнських земель у др. пол. XVII - XVIII ст.
Гетьман І. Мазепа.
Соціальні рухи в Україні XVIII ст.
Культура Козацької доби.
Соціально-політичне та економічне становище українських земель в Російській імперії.
Особливості розвитку культури України у складі Російської імперії.
Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства.
Т. Шевченко та його роль у розвитку української культури.
Громадівській рух в Україні.
Становлення української класичної культури.
Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії.
І. Франко як суспільний та культурний діяч.
Утворення Центральної Ради. Проголошення УНР.
Внутрішня і зовнішня політика П.Скоропадського.
Утворення Директорії. Західноукраїнська Народна Республіка.
Становлення українського модерну та його особливості.
Українські землі в міжвоєнний період (1919-1939 рр.).
Соцреалізм і наступ на українську культуру. Русифікація.
Соціально-економічне та національно-політичне становище українських земель під владою Польщі, Румунії та Чехословаччини.
Культурний розвиток західноукраїнських земель в міжвоєнний період.
Україна в роки Другої світової війни.
Україна в 40-80-х рр. XX ст.
Культурне життя в повоєнній Україні.
Політичний розвиток України від 1991 р. донині.
Труднощі економічного розвитку України від 1991 р. донині.
Українська діаспора від 1991 р. донині.
Помаранчева революція.
Європейська та євроатлантична інтеграція України.
Революція гідності. Російська агресія в Україну.
Сучасна українська культура.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)